

Asia: Asia VN/25733/2021

Suomen digitaalinen kompassi, 2. luonnos

Kansallinen digikompassi kokonaisuutena

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Suomen digitaalisen kompassin 2. luonnos muodostaa hyvän kokonaisuuden.

Luonnos on kehittynyt selvästi kevään ensimmäisen lausuntokierroksen jälkeen. Digikompassi sisältää teknologisen kehityksen ja Suomen tulevaisuuden - kilpailukyvyn, yritysten menestyksen, ja hyvinvoinnin - kannalta lukuisia erityisen tärkeitä asioita. Tavoitteita ja mittareita tärkeämpiä ovat konkreettiset toimenpiteet, jotka tähtäävät tavoitteiden ja vision saavuttamista.

Digitoimiston ja sen toimintaa ohjaavan ministerityöryhmän työtä kannattaa jatkaa.

Luonnoksessa esitettyjen tavoitetasojen realistisuutta on etukäteen vaikea arvioida. Siihen vaikuttaa esimerkiksi se, millaisin resurssein ja millaisella päättäväsyydellä toimenpiteisiin ryhdytään. Digikompassissa esitetyt tavoitteet ovat poikkeuksellisen merkittäviä ja tärkeitä.

Muuten hyvän luonnoksen ehkä heikoimmat kohdat löytyivät siitä,

(1) Miten työelämää kuvataan: Työelämä on muutakin kuin yksilö ja organisaatio. Se on myös työyhteisö ja verkosto; erilaisia kokoonpanoja, joilla viedään asioita yhdessä eteenpäin. Olisi hyvä, että tämä näkyisi tekstissä.

Digitalisaation ja datatalouden kunnianhimoinen hyödyntäminen edellyttää työpaikoilla muutoksia ajattelutapoihin, toimintatapoihin ja toimintakulttuuriin. Muutokset eivät synny helposti. Tarvittavaa uudistumista voidaan tukea ministeriöiden välisellä yhteistyöllä, esimerkkinä jo käynnissä oleva

työelämän kehittämisohjelma TYÖ2030, jolla edistetään uusien toimintatapojen ja uuden teknologian hyödyntämistä toimialoilla ja työpaikoilla.

Työn ja teknologian murroksessa ja digitaalisen kompassin tavoitteiden saavuttamiseksi pidämme hyvin tarpeellisena ohjelmallista työelämän kehittämistä sekä kansallisella että toimialojen tasolla.

Luonnoksen useissa kohdissa on viitattu kuntiin (kuntasektoriin ja kuntaorganisaatioihin), useimpiin näistä kohdista olisi hyvä lisätä hyvinvointialueet.

Sivulla 3 ensimmäisessä kappaleessa kerrotaan, miten digitalisaatio näkyy. Tähän luetteloon olisi hyvä lisätä työn sisältöjen ja toimintamallien/toimintatapojen muuttuminen.

Sivun 6 alussa kerrotaan digitalisaation ja datatalouden ilmiöiden koskevan yhä useampia sektoreita ja toimialoja. Olemme seuranneet työn murrosta kuntasektorin eri ammattialoilla. Voi hyvin sanoa, että ilmiöt koskevat kaikkia sektoreita ja toimialoja.

Sivulla 9 laatikkotekstin mukaan digitaalisten palvelujen käyttö säästää aikaa ja parantaa kilpailukykyä. Luonnoksessa on käsitelty hyvin digitalisaatioon liittyviä riskejä tieto- ja kyberturvallisuuden, identiteettivarkauksien, datan päätyminen ulkomaisten suuryritysten haltuun, informaatiovaikuttamisen ja varautumisen näkökulmista.

Työelämässä digitaaliset palvelut ja toimintaprosessit voivat säästää aikaa, mutta myös kasvattaa työn määrää. Tehtävä-ähkylä tarkoitetaan eri kanavien kautta tuluvia viestejä, jotka vaativat vastaanottajaltaan toimenpiteitä ja täyttävät helposti pienetkin vapaat hetket työssä. Digiajan ilmiö sekin.

(2) Miten kapeasti yhteistyötä on kuvattu: Yhteistyö ei ole vain sektoreiden tai ministeriöiden välistä hallinnollista yhteistyötä. Yhteistyötä tarvitaan kaikkien niiden tahojen välillä, joita asia, kehittäminen tai esimerkiksi lain toteutus koskee. Suomi on luottamusyhteiskunta, mikä mahdollistaa monia kilpailijamaita luontevammin eri tahojen välisen yhteistyön. Onnistuminen tässä yhteistyössä on edellytys tavoitteiden ja vision saavuttamiselle.

Ehdotamme, että laaja-alaisen yhteistyön edistäminen kirjataan Suomen digikompassin toimenpiteisiin, tavoitteisiin ja arvoihin. Yhteistyö ja siihen kuuluva hyvä vuorovaikutus on tapa saada sidosryhmät työskentelemään vision ja tavoitteiden saavuttamiseksi tavalla, joka mahdollistaa hyvän lopputuloksen.

Esimerkiksi jonkin julkisia palveluja koskevan lain uudistaminen saattaa aiheuttaa isoja tietojärjestelmämuutoksia sadoissa kunnissa ja yrityksissä. Laaja-alainen yhteistyö tarkoittaa sitä,

että kuntien ja yritysten edustajat ovat mukana jo valmisteluvaiheessa pohtimassa uudistuksen mahdollisia vaikutuksia käytössä oleviin tietojärjestelmiin.

Sivun 18 kuvassa valtion hallinnon uusi ohjausmalli jotenkin ilmeisesti ohjaa myös yritysten, kuntien ym. toimia, vai ohjaako? Niiden väliin voisi lisätä uuden laaja-alaisen yhteistyön ja hyvän vuorovaikutuksen laatikko. Toimijoiden listasta puuttuvat kuvassa hyvinvointialueet.

Sivulla 19 luottamus pelkistetään kummallisesti vain kyberturvallisuuteen ja vastuulliseen datatalouteen. Yhtä tärkeää on ylläpitää yhteistyötä ja luottamusta eri toimijoiden välillä, kun edetään kohti tavoitteita. Eri toimijoiden välinen yhteistyö ja vuorovaikutus sivuutetaan nyt myös kohdassa osallisuus, joka näyttää tarkoittavan lähinnä kansalaisten sivistystä ja vapautta. Vain sitäkö osallisuus tarkoittaa?

Keskeinen kysymys on, pyritäänkö digikompassin tavoitteet saavuttamaan pääasiassa ylhäältä tulevalle ohjaukselle ja hallinnoinnille vai myös laaja-alaisella yhteistyöllä ja hyvällä vuorovaikutuksella eri toimijoiden kanssa. Se ei nyt käy ilmi esimerkiksi kuvasta sivulla 24.

Osaaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Nykyisin valtaosa työssä tarvittavasta osaamisesta kertyy työtä tekemällä, vastuuta ottamalla, kehittämällä palveluita, tuotteita ja toimintaa, sekä tiiviissä vuorovaikutuksessa kollegoiden, kumppaneiden ja asiakkaiden kanssa. Työssä tapahtuva oppiminen - oli sitten kysymys digitaalisista tai syväosaamisesta - ei tule nyt riittävästi esiin raportista. Työssä tapahtuvan oppimisen merkitys on työelämässä jo olevien kohdalla tavallisesti suurempi kuin ulkopuolisen koulutuksen. Hyödyllistä olisi myös tarkastella osaamista tarvittavien kyvykkyyksien kautta, siis yhteistyöverkoston, organisaatioiden ja työyhteisöjen näkökulmasta.

Sivun 14 laatikossa kerrotaan, että pienten ja keskisuurten yritysten digitalisaatio-osaamiseen on panostettava. Se pitää paikkansa, mutta sama tarve on myös työelämän muissa osissa, esimerkiksi julkisella sektorilla.

Sivun 25 ylimpään kappaleeseen olisi hyvä lisätä työyhteisöt yksilöiden ja organisaatioiden rinnalle.

Muotoiluehdotus sivun 25 kolmanteen kappaleeseen:

- - turvallisesti digimaailmassa. Digitaalinen sivistys vastaa siihen, mitä pitää tietää, millä tavalla toimia ja miten osallistua digimaailmaan. Digikompassin tavoite on, että ihmisten keskinäinen kunnioitus ja luottamus digitalisoituvaan yhteiskuntaan vahvistuvat.

Pohdintaa edelliseen: Tuollaiselle sivistykselle on kyllä tarvetta. Some-maailmaa on kritisoitu siitä, että se nostaa huonoimmat puolet meissä ihmisissä esiin.

Sivu 25: Hienoa, että yleiset kirjastot on mainittu tällä tavoin.

Sivu 28 Tavoite 1: Olisiko hyvä puhua jokaisen sijasta kansalaisista? On totta, että tuen avulla esimerkiksi suurin osa vanhuksista kykenee käyttämään digitaalisia palveluja. Sosiaalitoimella on kuitenkin erilaisia kokemukseen perustuvia arvioita siitä, kuinka suuri osa sen asiakkaista, esimerkiksi 30 %, ei kykene digitaalisia palveluja käyttämään. Syynä voi olla esimerkiksi se, että ikääntymisen tai sairastumisen vuoksi ihminen ei enää kykene hoitamaan asioitaan, kielitaito ei riitä tai että matkapuhelin ei pysy tallessa vaan on toistuvasti kateissa.

Digitaalinen infrastruktuuri

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Kyberturvallisuuden merkitystä on vaikea korostaa liikaa.

Sivun 32 lopussa puhutaan kestävästä digitaalisista ratkaisuista ja ilmasto-ongelmien ratkaisuista. Miten pystyttäisiin suitsimaan energiasyöppöjen kryptovaluuttojen aiheuttamaa sähkönkulutusta?

Yritysten digitalisaatio

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Sivulla 36 kolmannessa kappaleessa tavoitteeksi asetetaan TKI-yhteistyön lisääminen pk-yritysten kesken sekä suuryritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kesken. Ei ole kunnollista perustetta sille, että tästä yhteistyöstä on pudotettu pois esimerkiksi kunnat ja hyvinvointialueet. Moni pk-yritys nimenomaan kehittää tuotteitaan ja palveluitaan jonkin julkisen sektorin organisaation kanssa.

Digitaaliset julkiset palvelut

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Sivun 39 toisessa kappaleessa kuvataan julkisen sektorin keskeistä roolia pandemian hoidossa. Esimerkiksi tässä yhteydessä olisi mahdollista mainita, että julkisella hallinnolla tarkoitetaan tässä valtiota, tulevia hyvinvointialueita ja kuntia. Ne kaikki toimivat etulinjassa koronapandemian hoidossa.

Vaikka luonnoksen alussa korostetaan, että digikompassi on laadittu suuntaamaan valtionhallinnon toimia, on luvussa mainittuja tavoitteita mahdotonta saavuttaa ilman alue- ja paikallishallinnon panosta.

Valtio-ohjauksen rinnalle olisi hyvä nostaa laaja-alainen yhteistyö ja siihen liittyvä hyvä vuorovaikutus.

Kun tarkastelee näitä tavoitteita, olisi tärkeää edistää niiden saavuttamista ja tarvittavaa yritysyhteistyötä innovaatiotukien avulla, jotka myönnetään hakemusten perusteella lupaavimmille hankkeille. Julkiset organisaatiot on tärkeää ottaa takaisin innovaatiotukien piiriin.

Hakonen Niilo
Kunta- ja hyvinvointialueuetyöntajat KT